

Bukari Jara

Poyikanpoyi

Paris

Bibliothèque Électronique Bambara

2020

Nabila

Poyikanpoyi ye jena jeseben labennen ye Bubakari Jara fe, min jolen be bamanankan fefefeseli ni magow kalanni na, a sebencogo la. A be se ka fo ko *Poyikanpoyi* ye fen sebennen kura ye, a be se ka fo fana ko fen sebennen korɔ don. Mun nana n'o ye?

Poyikanpoyi ye tɔgɔ kura ye, nka a konɔpoyi bee te kura ye, ka da a kan *Poyi 44* min folola ka gansi, poyi 44 de tun be o konɔ. Magɔ minnu garijega donna a kalanni na, olu be se ka o seereya. Nka komin *Poyi 44* bɔra ni fili caman ye, a sebenbaga tun b'a fe ka boko filanan ke o filiw latilennen kofe. Nka konɔ do ko sanni a k'o ke, ko a ka sin ka do fara poyiw hake kan, ka gafe were labo, ni tɔgɔ kura ye. *Poyikanpoyi* bangecogo file nin ye.

Poyi kura 15 de farala *Poyi 44* poyiw kan, *Poyikanpoyi* konɔ. *Poyi 44* poyi laban tɔgɔ ye *Heere kan be*. Poyi bee lajelen be tali ke fen caman na, k'a ta bamanankan yere lahalaya ya, ka taa a bila magɔ tɔgɔbɔlenw ni magɔ tanunenw na, Mali walima dije konɔ, i n'a fo Kari Danbele, Tara Bore, Nelisoni Mandela, Wini Mandela, Kuwame Nkuruma. Poyi dow fana be tali ke ko kelen dow la, jine te se ka ke minnu ko, i n'a fo fanga binni waajibiyali Mali la, san 1971, walima fanga kura sigili san 1991; nikene duuru tigeli fangajugu fe Esipani san 1975. Jine ma ke faso Mali ko, ani a den minnu taara tunga fe, ani banajuguba min ye sida ye, walima muso minnu be u fari lajeya, n'a be fo u ma « *caco* ». Faransefa waleyali Mali konɔ san 1984, jine ma ke o fana ko.

Poyi kura 15 min be gafe laban, o fanba be poyisebenna yere de kofɔ, k'a ta a yerebakun na ka taa a bila a somogɔ dow la.

Poyi 44 jansara INESIKO (UNESCO) fe san 1994. A diyara a kalanbagaw ye cogo min, an sago ye *Poyikanpoyi* kalanbagaw ka jarabi gafe nin na ten.

Bankelala

*Jotigi jo
Jalakitigi jalaki*

U ko ne ka marifa ta
Ne ko n te taa kele la
U ko faso kumabo sera
Ne ko kasoladon sera

U ko kele in na
Sankurunw be cun muraw kan
Tasuma be seri mogow kan
Denw be sa u ba naga la
U ko ne ka n kiribi

Ko n bena sankurun ta
Ka taa kise jensen
Kelekenen kan
Ne ko sibiri
N t'a da
Halisa

U ko kele in na

Kun tigelenw be nugu
Jiri jenenw be wuli
No donnenw be wolo
Musow be jigin kise cema
Nka ketigelaw te kisi
U ko marifa ka ci

Ne ko n kun ka ci
N'i jo te kele min na
I heeresoroto te o la

05/04/1970

Tijɛ tigi

Ne ba Mali la
Mɔgɔ dɔw bɛ yen
A tɛ u ni nafolo cɛ
N'i ko fanga o b'u la
K'a sɔrɔ a t'u bolo
N'i ko kaari u bɛ se o la
K'a sɔrɔ kaari tɛ se ka bɔ u da.
Miliyɔnmɔbilitigiw tɛ
Miliyɔnsankansojɔlaw tɛ
Tubabukanmennaw tɛ.
U taamafen y'u sen ye
U sibon ye bugu ye
U dalakan y'u dakan ye

Ne fa Mali la
Fɛnntanw tɛ faantanw ye
Bari jamana nafolo y'a baarakɛlaw ta ye
Faamaw de ye faantanw ye
Bari nafolo min b'u bolo
O tɛ bɛɛ jɛ ye
U ye jama ka nafolo min sonya
U ka fanga ye o de marabaga ye
Nka jo bɛ mɔgɔ min fɛ
Kuma laban ye o ta ye
Tijɛ ye fɛnntanw ta ye

25/02/1971

*N'i ye tije dɔn, a be dɔn
N'i y'a dɔn, a te dɔn*

N bolo minɛ!

N'i tɔgɔ ye faantan
N'i tɔgɔ ye baarakɛla
N'i tɔgɔ ye senɛkɛla
N'i tɔgɔ ye baarantan

Fɛɛɛ be e min na
Sɛgɛn be e min na
Kɔngɔ be e min na

E faantan
E baarakɛla
E senɛkɛla
E baarantan!

Ni gɛleya b'aw bɛɛ kan
A' bɛɛ ye baden ye
A' k'a' bolo di jɔgɔn ma
K'a' juguw kɛɛ !

Jugu minnu be mɔgɔ leebu
Jugu minnu be mɔgɔ sonya
Jugu minnu be kɔngɔ bila mɔgɔ la
Jugu minnu be kunfɛtɔ dilan

Kɛɛ nafa ye mun ye ?

Fini kana dese mɔgɔ si la
Baara kana dese mɔgɔ si la
Suman kana dese mɔgɔ si la
Hɛɛɛ nɛɛma ka fiye ka bɛɛ sɔrɔ

11-12/03/1971

Ne ko n faso

A fɔ mɔgɔ bɛ sɛ ka taa tunga fɛ
K'i ba n'i fa to
Ka jine i dɔgɔw n'i kɔrɔw ko
Ka diyen hali tilema ni samiye ko ?

Dɔw bɔkan kɛra : « n bɛ taa wari jini
Ka na n ka ga balo »
Dɔw taakun ye kalan ye
Nka a dan ye u ka se u seyɔrɔ la
U bɛ jine u woloyɔrɔ ko

Dan bɛ wari la
Dan bɛ kalan na
Dan tɛ fen min na
O ye faso kanuni ye.
I bɛ se ka kɛ faantan ye
K'i faso kanu
I bɛ se ka kɛ kunfin ye
K'i faso kanu
I ka waritigiya n'i ka dɔnniya bɛ mun jɛ
N'i badenw man kan ka bɔ i nu ma?
E waripinina
E kalankɛla
N'i tulo bɛ n na
Na an ka taa so!

Ne ko n faso

12/04/1971

Kelɛ kan bɛ

San tɛmɛna, san wɛrɛ tɛmɛna
San nana, san wɛrɛ nana
Hɛɛrɛ ma ye, sɛgɛn ma ban
Nɔw dɛnna, kɔngɔ ma ban
Denw wolola, fɛɛrɔ b'u la

Ku tɛ dun, bananku tɛ dun
Dɔw dun ko faso ka di

San tɛmɛna, san wɛrɛ tɛmɛna
San nana, san wɛrɛ nana
Sisan nɛjiw ka bon
Joli ka bɔn
Denw ka sa
Badenw ka bin
Bɔnɛko tɛ
Marifa ka sɔsɔ
Fanga na sɔsɔ
Kɛnɛ kan bi
Fanga na bin
A' ye kuma, faso ka diya
Kisɛ ka kuma, dusuw ka suma!
Hɛɛrɛ tɛ na ni joli ma bɔn

A' ye wuli!
Kelɛ b'aw weele
Hɛɛrɛ kelɛ sera!

25/12/1971

Suw ma sa

Ƴine ma ke aw ko
N badenw
Aw minnu tora kogoji ko
Faransi

Ka bo a' faso la Farafinna
K'a' be taa baara jini
Tubabuw bara
A' ma fen soro ni segennabaara te
K'a' siso bila mogotanbon kama
A' sara kera mun ye?

Takurunnan kera a' sababu ye
Aw k'a don jine ma ke aw ko.
A' badenw hakili b'aw la
A' musow miiri b'aw kan
A' denw b'aw nimisala

Ka bo segen na Farafinna
Ka na sa segen na Farajela!
Nka a' jenama ma min je
Aw su n'o je faso ma
A' ma sa, n'aw sato kulela :
« Kele ! an k'an juguw faga,
Fanga y'an ta ye ! A' ye wuli ! »

31/12/1971

Faantan hamina

Joni be segen don
Ni sege y'i den to
N'i ma to segentan dun
Togo kono, yeelen ko?

E jon be fili kongɔ ma
I cesirilen sene na
Min ladilali te to i ma
N'a nege be fanga la?
N'e mago min te baana ye
I nofen ye bana bee ye
Nka n'i ye fileli ke i je
I be joloko tigeto ye

Kana i kelen ka koli
Kofɔ. Mali den bee koni
Hakililata ye de bi
Faantan fana ka di min.
Fo bee ka dimi !

17/02/1972

Faama jateminεkan

Fanga bε faantan na
A bε sene ke
Faama bε fanga la
A bε bone ke

Fanga tε faama na
A bε keke ke
Faantan tε fanga la
A bε dεre dε !

17/02/1972

Mun bæ bi kɔ ?

Tijɛsɔsɔlaw ma
Fɛnsɔgɔsɔgɔlaw ma
Mɔgɔsogodunnaw ma
Tigasɔngɔndunnaw ma
Mɔgɔjolininnaw ma
Malositunnunnaw ma
Warisiturulaw ma
Banabaladonnaw ma

Ne ma fɛn wɛrɛ fɔ dɛ !
Fo seli masurun na
Foyi man ji
Kɔngɔtɔw ni
Sɛgenbaatɔw ni
Banabaatɔw ma
Saga mɔnɛ tulɔlɛn kɔ!
Faso denw, a' ye wuli
An k'an ka muruw kalanso!

Sini ye seli ye
Sini ye sagafagaseli ye

24/10/1972

A barika Ala ye

Ala ye mɔgɔw dilan
Ka dɔw kɛ santigi ye
Ka tɔw kɛ nabara ye

Santigiw man ca
N'o tɛ u tun tɛ san tigiya sɔrɔ

Suman y'u ta ye
Fini b'u fɛ
Wari b'u fɛ
Sanu b'u fɛ
Jama bɛ min jɔ sɛnɛ
Jama bɛ min kɔɔri sɛnɛ
Jama bɛ min labɔ

Nka komin santigiw bɛ sanfɛ
U bɛ jama tɔ ninnu kunna
N'o ye jama ye

U bɛ bo seri a kan
Ka sugunɛ kɛ a kan
Ka taama a kan
I ko jɔntigi n'a ka jɔn

E min ye nabara ye
I tɛ Ala deeli
A k'i kisi kamanbɔ ma?

24/10/1972

Baara daminɛni ka gɛlɛn a labanni ye

Kulu kelen b'an ni suman bugunnen cɛ
Kuluba don
Kulu kelen b'an ni farikolokɛnɛya cɛ
Kuluba don
Nka kuluba tɛ

N'an y'an ka besew ta a jiriw kama

N'an y'an ka dababaw ta a bɔgɔ kama

N'an y'an ka soliw ta a faraw kama

N'an y'an ka marifaw ta a waraw kama

A mɛɛn o mɛɛn

A na yɛrɛkɛ ka kɛnɛ bila hɛɛrɛ jɛ

Ka bɔ an n'an ka sɛgɛn nafa cɛ

26/12/1972

Dɔ-bɔ-n-sɔn-na

E kitabubatigi
Pantalɔnjantigi
Simisijɛmantigi
Suluyejanjigitigi
Kankɔrɔfusumalentigi
E walifentigi
I tɛ tigiya dabila
K'i miiri dɔɔnin?
I ka fɛn sɔngɔ bɛ bɔla min?

I miiri nin na:

Sugunɛ taa o taa
A laban ye barakɔrɔla ye.
Ani nin :
Mɔgɔdɔn ma se tilebanko la
Ani nin sa :
Jɛgɛ fanga ye ji de ye

26\10\1972

Dudadu

N'i y'a ye wɔlɔ dɔ ka jan dɔ ye
I b'a sɔrɔ dɔ de bɛ ntugunnin sanfɛ.
N'i y'a ye faama dɔ bɛ kafa
A sigilen bɛ faantan do de gon kan.

N'i ye kabakuru ye kungo cɛma
Mɔgɔ de sera n'a ye yen.

N'i ye baana ye fanga legelegele la
Faantan de sera n'a ye yen.

Dunan jatigintan ye gansan ye
Fanga jamantan fana ye gansan ye.

Ni mɔgɔnɪnfin jɪnɛna a jujɔn kɔ
A labanko b'a lafili.
Ni fanga jɪnɛna a sigicogo kɔ
A wulicogo b'a hakili jigin.

Jugu tɛ mɔgɔ la bana kɔ
Jugu tɛ mɔgɔ la baana kɔ.

N'i y'i ka sokɔnɔwulujugu faga
Dɔ ta b'i kin.
Ni bɛɛ y'a ta faga
Si ta tɛ si kin.

Ni dɔ ka ba ma faga dɔ ka na tɛ diya
Ni nserɛninjɛ bɛɛ ma faga, si ka jiri tɛ nugu.

Ni fiɲɛ y'i ka tomugu bɔn a kana digi i la,
Don dɔ la a bɛna i ka tologɔma suma.
Ni faama y'i ka balo bɔs'i la a kana kun i la
Don si i tɛn'a tige a ka so.

Mɔgɔ t'a fɔ kɔnɔbolitɔ ma i jɔ ka kalojɛ makɔnɔ.
Mɔgɔ t'a fɔ sɛgenbaatɔ ma i sigi ka Ala ka latige
makɔnɔ.

Jɔn ta ye bi ye sanko sini

Jɔn bɛ sini negebɔ n'i ma bi diyabɔ ?

Jɛni tɛ mɔgɔ faga.
N'i bɛ sa ka kunun kɔni !

A mana toli a kasa na bɔ
A mana gan i na marifa ta.

Gan tɛ janya a karibaga ma
Fanga tɛ bonya a sigibaga ma.
Daga bonya o bonya datugulan b'a la
Fanga bonya o bonya minɛyɔrɔ b'a la.
U bɛ n kɔ, u bɛ n kɔ,
E yɛrɛ tor'u jɛ,
N'o tɛ u tɛ to i kɔ.

Marifa b'u bolo
Marifa b'u bolo
E yɛrɛ ma dɔ ta
N'o tɛ a tɛ kɛ u kelen bolo.

N'i ye kunadiyamugu tentegelema
Fijɛ bɛ dɔ ta a la.
N'i ye kɛlɛkɛmugu bila ka suma
I jugu bɛ kɛlɛkɛlɛ k'i la.

Fɛrɛ dan ye kunatɔ kunnajimi ye
Fago dan ye nin man kan muɲuni ye

Kurunkɔnɔmɔgɔ bɛɛ hakilina ye kelen ye
Misikine bɛɛ ka minsigi bonya ye kelen ye

Kɔnɔkulu jɛlɛn wulikan dɛ bɛ bɔ
Kɛlɛkulu jɛlɛn wɔyɔkan dɛ bɛ bɔ

N'i y'a mɛn diɲɛ ka di, i yɛrɛ ka kɛ a la
N'i y'a mɛn kɛlɛ ka di, i yɛrɛ ka kɛ a la

Ntɔnwolomana ka bara tɛ fa
Baanawolomana ka bana tɛ ban

Maloyakojugu
N'a ye mɔgɔ bila nɔnsisogodun na
Fɔnɔkojugu b'a nege bɔ i la.
Sirankojuguya
N'a ye kɛlɛkɛden bila kɔkantaama na
Kɔsɛmɛdɛnɛnna
B'a nege bɔ i la.
Fɔrɔ kun tigɛlɛn t'a kungo bannen ye
Do kuntigi minɛnɛn tɛ do cilɛn ye.

N-ɲɛ-bɛ-mɔgɔ-la bɛ na ni minsigi ye tɔn na
Yɛrɛsɔn ka fisa walisɔn ye

Yann'i ka duloki kura ni kunatɔ la
Samara kura san ka d'a ma
Yann'i ka misikine sɔn jɛgɛ kɛnɛ na
A dege kɔmɔn na

Ntɛn tɛ ci fara fila kɔ
Fanga tɛ ta kala fila kɔ
Daba ni kalimu

N'i sɔmina ɲɛnamini ma

I b'i sonsoro
Ni ma kalanbaliya keƙe jooƙa
Kalanbaliya de b'i keƙe

Ni ntubannin ye jɔbɔfɔiyela kɔn
A be dɔ sigi jiribolo la
Ni kalimukala ye dabakala kɔn
A be dɔ ke kelennataama na

Sɔnnike wolo wulalen ka fisa a gannen ye
Nsonke wolo gannen ka fisa a wulalen dɔrɔn
ye.

N'an ma dɔw mɔne
An tena mɔne bɔ.

27/03/1973

An faso

An faso Maliba
I tulo majɔ n kan na
Ni n ye i den ye
N kasikan kun
N'i ye n ba de ye
Kunun i joli bɔnna
Temensennaw temesira kan
Babiliw ni siraciw la
I yere wolo kan
San y'i wolo nugu
Tile y'i je wugu

Buguri y'i kun bilen
O si m'i juguw bə
Fo k'i ka nafasərəsira balamini
N'u ka kurunw ni
Pankurunw ni
Sisikurunw ye
K'i denw saraka
U ka batarakeləw la,
K'i kan nagasi
K'u ta masaya

Ni san tijəna
Jate bə kalo la wa ?
An faso Maliba
Kunun i təjəna
Bi ma bi tile bə
Nka e kun ma bə
Nəgə la hali bi.

I yerewolo fəlow
Desera a kərə
San ni dugu cə
Ganganaw y'u laabi
Ta ma mənə
Sisi ma bə

I ma ladon
Bə y'o don
Fini t'i la
Bə jə b'i la
Fə t'a ban
I fanga dun ma ban

I kanubaanciw dun ka ca
Nka hali bi
Bɛɛ ba Maliba
Mɔnɛ ma bɔ i la

Sisan ne ye n kali
N si ni n keneya la
Ni n bɛ sa
E kosɔn don
Ni n bɛ faga
N bɛ faga e de ye
San ka pɛrɛn
Duniya ka fɛrɛn
N fa ni n ba Mali
Kabi bi ma se
N ni file i kɔrɔ !

27/04/1973

Ka Kuwame Nkuruma jansa

San kelen tɛmɛna
Miiribaliw jinɛna
Mɔgɔ-wɛrɛ-tɛ-n-yɛrɛ-kɔw
Hakili bɔra
Yɛrɛmahɔnrɔnya juguw yɛlɛla
Dugukolo y'i dun
Nka i ma sa i tɛ sa
Kuwame Nkuruma
E min ma sɔn jɔnya ma
An ka kurunba bolibaga
An ka nininkalitomi kurucibaga

I tɛ sa ban
Den kankelentigi
E min y'an ba sin min
Ka tila k'i juguw simi
I ka kɛwalew jɛsiranya bolo
I tɛ se ka sa
K'i si to Farafinna
Ni dijɛ kɔnɔ
K'i ŋunɔɔnunukan munumunutɔ to
An tulo kɔnɔ
K'i bolonɔ to
An jɛkɔrɔ
San kelen tɛmɛna
Kuwame Nkuruma
K'i su jɛnɛma to
I k'a dɔn
Saya y'i to!

27/04/1973

I ka fali

I y'i ka fali jε kelen ti kunun
I y'i ka fali jεkelen ti bi,
I n'i ka fali jεntanya sini.

05/10/1973

Nɔnsikan

Misikungolojenina,
Misikungolo jenina.
Misikun golo jenina.
Misikun, golo jenina.
Misi kun, golo jenina.
Misi kungolo jenina.
Misi, kun golo jenina.

05/11/1973

Kɔri

San ma na
No ma ne
Baganw jufara
Bin te
Ji te
Fo kongo
Ni neji

Jigi te jigine
Kongoto la
Falato cayara

San ma diya
Kɔri san were na diya?
Kɔri ciwaraw na hakili soro?
Kɔri no n'i pagarilabo
Kɔri la?
Kɔri tiga na malo?
An kɔni jigi jolen don.

06/12/1973

Diyagoya

Dɔw bɛ kɔngɔ la
Dɔw b'u kɔgɔla
Tɔw ka sɛgɛn na.

Kow t'u cogo la

Nɔw ma wolo ban
U wora ka ban
E ! san in ma diya
Ninan ja ma diya
An dun y'an jija
Nka an dɛsɛra

Ji dɛsɛra pewu

Fiyewu
Ala nɔ tɛ
Mɔgɔw fagali ni
Sumanw sali ni nɛji bɔnni
Ni bɔnɛ jɔli ye
Bi-bi in na.
Aa ! An sɛgɛnna sa !
An k'an sɛbɛ tɔ don
Ji jugu ninnu kɛlɛli la
Bari an ka kan
Ka bi diyabɔ.
Bi bɛ sini nɛ.

04/03/1974

Ta ni fiɛ

Ta mɛnɛna
Fiɛ fiyɛra
Ta sara
Sisi taara
Fununfunun fɛ.
Takami funteni bɛ
Buguri kasanke kɔrɔ
Buguri kasanke bisigi

A' y'aw sigi
Sɔɔni ta file
Ka kasanke mine
Fiɛ ka fiyɛ
Ta ka mɛnɛ
Mɔɔnɔn ka ta
Ka waraw sɛgɛɛ

22/07/1974

Yen

N jε dannen bε kuluw kuncε ma
N senw ka surun kɔgɔjikɔtaama ma
Kaman dun tε n na ka pan k'i masɔɔ
A file n dusu bε ka jεnakin
A minimininen miirifin garan na
Aw bε nimakaran na
Kɔngɔ ni minnɔgɔ bolo
Aw t'a' yεrε bolo
Kuma tε se ka bɔ a' da
« N ko » o ni senna ka kan
Min dun man kan o tε se ka fɔ
Kuma tε k'a lasa
N jεji woyotɔ file
A tena kεrε k'aw wasa
Bina n na n ni ni
Ka n si lakisi

09-15/08/1974

Ka Kari to an je...

Kaari y'a ta fɔ
U ye kaari laadi
Kaari y'a ta ke
A ma mɔgɔ si to
U ye kaari mine
Ka kaari kun di
U ye kaari mine
Ka kaari bolow siri

Kaari y'a ta fɔ
Gɛɲɛ jukɔrɔ
Kaari y'a ta fɔ
Senna senkɔrɔ

U ye kaari bila
Kaari y'a ta fɔ
U ye kaari bila
Kaari y'a ta ke

Kaari b'a ta fɔ
Kaari tɛ kɔ
Kaari b'a ta ke
Kaari ɲɔgɔn tɛ

Mɔgɔ bɛ siran
Kari tɛ siran
Mɔgɔ bɛ suma
Kari tɛ suma

An k'an tugu
Kari nɔ kan
Da tɛ tugun
Ka Kari to an je

15/08/1974

Tara Bore

Sanu neɓenin o
Wari neɓenin o
Maa b'i tile ke
Maa kelen tile te diɓe ban

Taar'i da
Tara taar'i da
Saya man ji
Tara taar'i da
Taar'i da
Taara ka n to
Tara taara ka n to
Deli fara man di
Tara taara ka n to

Sanu neɓenin o
Wari neɓenin o
Tonsonin Tara
Tijedala Tara
Kandimannin Tara
Taar'i da
Nk'a toɓoduman tor'an da

09/09/1974

Awa

Mun na dije bɛɛ ma fin
Mun na dije bɛɛ ma je
N ka fin n ka je kana ke ?
A file fara koson
N ni n ka Awa farala

Mun ye dancɛw caya
Mun ye siyaw caya
K'a ke Awa taara u bara?
Mun na furu kɛra?
Mun na jɔnya in kɛra
Ka an ka kanu lakasi?

Nin si tɛ se
Nin si man kan
K'a to an ka jɔgɔn janfa
Awa, awa nin bɛɛ ko
N bɛɛ ko de
Awa kanu.
A b'i fɛ
Sini

23/03/1975

I tɔgɔ?

Miiri ye nɔ ke minfen ye
I kera kuma ni dɔnkili kama
I ka jan i ka surun
I be pan i be fofo
Ka peren ka nunununu
Hakili marifa
Ka fɔbali fɔ
Dusu saalobaga

N y'i da cefarinw na
K'i da jamakuluw la
N y'i seben
Ka kun jɔlenw makili
Ka malidenw lawuli
K'u ne yeɛ dibi la

N y'i ke kanu kan fana ye

I tɔgɔ be se ka ke mun ye ni fasa tɛ ?
Ke o ye fasayi !
Ka si ni keneya d'i ma !

12/05/1975

Sogomada in na

Daraka balanna n ngwɔnɔ na
Sogomada in na.
Sogomada in na
Jamana dɔ kɔnɔ
Kɛnɛ dɔ kan
Kamalen kɛnɛ duuru
Ye dijɛ to

U kɛlɛkɛjɔgɔnw y'u kanbɔ
U balimaw ma to kɔ
Jamana kɔkan
Bɛɛ y'i seko kɛ

Nijugu ni ma nin si lamɛn

A' y'a mɛn wa?
Sogomada in na
Sɛbɛnw kɛjɛna
Cidɛnw kɛjɛna
Kulew kɛjɛna
Ka ni kɛnɛ duuru
Kisi kise ma
Ɛsipani dugu kan

Sogomada in na
Anw, aw kɛlɛkɛjɔgɔnw
Anw bɛ firiya la
Faranko bɛ fili la
A n'a nɔfɛmɔgɔw
U bɛ kɛlenya la

Sogomada in na
Fiyentow ne yelēla
Jotigiw joli kalayara
Nejiw warawarala
I ko kise

Kasi ma fen min bali
Kise n'o bali
Siga t'o la
Siran, Faranko, i n'i siya
Siran
Sini tile te wuli
K'a to a' ma dije to !

27/09/1975

Koro joli ?
Umu ka ji
Umu ce ka ji
Umu ce man ji
Umu ce ka jugu

08/11/1975

Jantoyeɗeɗa kɔrɔko ka pi

San ke san kan
San tan faso kɔkan
A taara sanfe
Ka taa tunga fe
Ka kɔbilanɛbila bila
Ka kankɔrɔfu fuga
Simisi manama kan

A y'i tulonge
Ka kalan ke

San ke san kan
San saba temena
Tulon banna
Kalan ma ban
Kankɔrɔfu fonina
Bogolanfini donna

A donna jama na
K'i kan ke jemukan ye
Ka kalan ke fasonafakalan ye

San ke san kan
San saba temena
Kalan banna
A taara sanfe
A taara duguma
Faso nofe
A ma sigi
A seginna

San kelen tɛmɛna
San kɛ san kan
San tan faso kɔkan
Faso kan ko a ma ten sa :
Jantoyɛrɛla kɔrɔko ka ji
I hakili kɛ jɔgɔn kan
I k'i kunda n kan ten sa
N'i san tan n kɔ man kan

A wulila
Ka finsigi mini
A wulila
Ka san tan doni siri
A ko san wɛrɛ ma:
“I bɛ n sɔrɔ so”
Jantofasola labanko ka ji

22/11/1977

Fɛrɛ

N ko n tɔjɔgɔn ma
Kana n tɔjɔ
N ko n teri ma
A k'i terun dɔnin
N ko n balimaw ma
U kana n bali n diyanye ma
N ko n jarabi ma
N ka fɛrɛ i ko jara
Nka n ko n faso ma
A ka fɛrɛ ka kɛ n ma kaso ye

22/11/1977

Kunun ni sini bi

Don ka jan a seballi tɛ
Jɔn tun y'a dɔn ne bɛ bi-bi in na
Fiɲɛ sama ka n si dafa
Bi saba ni kelen na ?
Nka kunun yɔrɔ man jan.
Lolonin, Gaɲa, Sikaso.
Dɔnɲitigiden ni faantandandan.
Ka laban ka fɛntigigiya
Dɔnɲiya sababu la.

O tɛ hɛɛɛ ye.
Hɛɛɛ min tɛ feere
Ne t'o hɛɛɛ fɛ.

San bi saba ni kelen kɔ
Ne ni ko sini hɛɛɛ
Jama hɛɛɛ
Foroba hɛɛɛ
Wasa hɛɛɛ

Dubalen feere tɛ ye
Nka fili tɛ kɛ a den ma

Kunun ni sini bɛ ten ne bolo
Bi, n kɔ ni n ɲɛ benna
Suba mankanntan kɔnɔ
U benna min na, a' y'a' tulo majo :
“Tile kura bɔra su in na”

27/04/1979

Sefa

Faransefa tun b'an fe
Don do sogoma fe
An wulila k'an jo
Ko fo faranfasiya

Faransefa taara
Faranmalije nana.
Don do tilegan fe
Tilese kuncɛ
U k'o fana ma je
Ko faransefa ka segin

Ne ko sa o
Saratila min b'a la dun ?
Songoyelen min b'a la dun ?
Hami banbali !
Bi tərəkə
Sini tərəkə-tərəkə
Koni sefa tena wolo sefaa la ?

06/08/1984

Tunga

Ni su kora n na
I t'a to n na
Ni tile ganna n na
I b'a gan n ko
I dun te je n ko
Ne kerebete

Ni su kora
N be sugo i la
Ni dugu jera
N hakili te sunogo

I dun be min ?
Ni dije kera kungo ye
Ne na ke donso ye
Sanko n n'i soro.
Ni suya tun ye tije ye
N tun na don so su in na
E koson
An'an denw
Sanko a' kana toro

30/12/1984

Sabu ni sababu

Mun na a tɛ fɔ sabu
Walima sababu ?
A sɔrɔla nin de fɛ :
Ba dɔ tun bɛ bu kan
Sa dɔ nana bɔ o kan
Ba bɛ bu kan
Sa y'i kɛ ba kan.
A ma kɛ ba ni ni bu ye dɛ
A ma kɛ sa ni bu ye dɛ
A kɛra sababu ye.
Ni ba tun ma bu sɔrɔ
Sa tun tɛna ba sɔrɔ
U saba tun tɛna ba sɔrɔ
U saba tun tɛna ɲɔgɔn sɔrɔ
Tumanin kelen kɔnɔ.
Mun na a dun bɛ fɔ sabu ?
ɲine kɛra ba de kɔ
Maana in na
N'o tɛ sabu bɔra sababu la
Kumanin kelen don.

31/12/1984

Jε

O tuma ne na n tile κε aw suma na wa?

N'o kera

Aw dusu ten-ten-ten

Ne ta pa-pa-pa

Patisakana!

Sukasikan men ka di o ye

K'an ben

Fo la

A fora

A banna

22/12/1985

San kura, san kɔrɔ

Wini minena
Wini bilala
Wini minena
Wini bilala
Bi.
Wuli.
San finnen.
An bɛ k'an labɛn
Ka san yelɛma
Kow ma yelɛma

Wini minena
Wuli
Wini bilala
Wuli

Larabu banna Banisira la
N-m'a-min-n-m'a-bɔnw
Sarakara o la.
San finnen
An bɛ k'an labɛn
Ka san yelɛma.
Kow yelɛmana

Mali ni Burukina cɛ
N-m'a-min-n-m'a-bɔnw
Tora kɛɛ la
Fu

Wuli
Boli bɛna damine
Sini.

San ni dugu ce
Ka tɛmɛ cɛncɛnkungo fe
Kuma t'u n'an ce
Fo n datɔ file
N'i b'a fe

An bɛ k'an labɛn
Ka san yɛlɛma
Kow ma yɛlɛma
Wini ka jamana la
Kow ma yɛlɛma
Banisirala
Kow ma yɛlɛma.
San ni dugu ce
An bɛ k'an labɛn
Ka san yɛlɛma sini.
San bɛ yɛlɛ an ma
An dun sigilen.

Wuli
Wini minena o
Wini bilala o
Wuli

Wini minɛto

San ma yɛlɛma
San ka warawara
I ko kise.
Kise.
San ka yɛlɛma ten sa

31/12/1985

N'i b'a fε

N'i b'a fε n ka k'i fε
Da min yelēlen file
Kan'a tugu.
N bila n ka taa
Taa bε segin diya
N jinkisε jēlen bε segin i ma
An'i diyanyebaro

N'i b'a fε n ka k'i fε
Sɔrɔkuma min b'i da
A tu siɲε tan
I k'i hakili bɔ a kan.
N n'i jε tε fosi ye
Fo kanu
A tɔ bεε i ta
Hal'an kɔlaw
N'a ka di u ye

N'i b'a fε n ka k'i fε
I mageren n na
I ka n munumene
N k'i naani
I ka n nεgε-nεgε
N k'i legelege.
Kana n sεgεgε
N ten'i kele-kele
Hεεε ni kanu
Gundo bεε file

Kana da tugu
Fo n'i tε n fε

11/08/1986

Ninɛtulon

Jakuma jinɛna
Jakumakun kɔ,
Ninɛ y'a ja.
Kuma kun tɛ.
Ninɛ don.
Ninɛ tɛ.

/??/??/1986

Don o don

Dinɛ ye sogomada caman ye,
A suw fana da tɛ don.
Dinɛ ye sogomada caman ye,
Ninɛ ma kɛ a suw kɔ.
Dinɛ ye sogomada caman de ye,
Mɔgɔ si de m'u ye ka ban,
N'a tigi tile ma bin,
K'a su ko,
Don kelen,
Tilen kelen,
Su kelen,
Shuwɛ!

26/04/1987

Dɔgɔkun

Ntenen baara,
N tene t' o ye.
Tarata baara,
N taralen be o la
Araba baara,
N be jini ka segen.
Alamisa baara,
Nimisako te.
Nka sibili baara,
Sibili n t' a da,
Ne Bakari te,
Wa n te karaba,
Hali jumadon,
O donnen don.

11/07/1988

Sago

Tuma be tuma na
Nenafin te n na
Kongɔ te n na
Minnɔgɔ te n na
Sunɔgɔ te n na
Baronege te n na
Sanko yaala.
Tuma be tuma na
Fosi nege te n na
Ninedijneko ko
Hali n yerekun

10/09/1989

Mandela

Jaga bama mæen o mæen geren kan,
A tæ ke jirikurun ye.
Jaga forontomugubõrẽ gangan tæ dõgõya.
Gansan tẽ.
Sabu ni sabu.
Tijẽ min fõlõla
O de bẽ laban.
Dijẽ mume sewara bi
Bi wa ?

Sisan,

Mandela.

K'i ye,
K'i walepnumandõn,
K'a jir'i la i bõtõ kaso la,
Ko i femõgõw ma da sanko ka sunõgõ.
Bi y'a sanji mugan ni wolonwula ye,
Kabini juguw y'i jemadogo i nyiw na.

Bi-bi in na,
Wini ye n seere ye,
Biko ye n seere ye,
D'a la k'a fõ
Biko m'anw wuli
An jigi n'an ñaniya n'an senw kan,
Cogo min na i bẽ se ka bõ kaso la.

Kelɛtigi tɛtigi,
Jama kafobaga,
Jamana lamiiribaga,

Mandela.

I taamana ka bɔ kaso la,
Nka n y'a dɔn,
Ni mansawolo tɛ
I sigito tɛ,
Wa an b'i fɛ,
An b'i kɛrɛfɛ,
An b'i kɔ,
Nka mɔgɔ t'i jɛ,
Bari ni sa kun tigera,
A tɔ ye jurukisɛ ye.

Mandela

I ni sɛ.

I bɔra i ka so,
I nana i ka so.
I ni sɛ,
I ni wale,
I ni Wini,
Ani Biko.

Sini y'an bɛɛ jɛ ye.
Kɔnɔw jɛlen wulikan
De b'a fɔ bii...!

11/02/1990

Halalaso

So ye ba ni keme ye,
Si ni si te kelen ye.
Donda ni boda be a bee la,
Sigiyoro ni dayoro te dese
A si kono.
O bee n'a ta,
Si ni si te kelen ye.
Ne be n ka so fe nin bee lajelen ye.
Hali ni a tufa be ji latemen,
N na n si to latemen n'a ye.

So ka ca ba n'a si ye,
Dow si ka ca,
Dow ta ka surun,
Dow senna ka teli,
Dow senna ka suma.
Ne na n senda ben n ta ma,
Taama na,
Boli la,
Kelennahami na,
Bari halaso jagon te,
So ni so la.

01/08/1990

Dogodogonin-dogo

Saya ye balannako ye,
Nka a be dogoda.
Ne sago ye n sako
Ka ke n baloko ye.
Heere ni daamu.
N diyanyeko ka n si
Hake soro,
Nimisa si kana to n ko.

Mogo ka to i diyanyeko la,
O ka fisa i diyanyeko ka to i la.
Farati b'a la,
O ye nimatokan ye.
A' ye n kun ci,
Nama t'o la.

An be jagon kan su ni tile,
Nka heere be si ka tilen
Yoro were,
E jine ma,
Ne kelen kama,
E kelen koson.
I son n'i ban t'a la,
Bari n'i tun te tan,
Ne tun tena ke tan.
Nka ne sago tun ye
E de ka ke n sago ni n sako ye.

1990/08/1

Hɛɛrɛ kan bɛ

San tɛmɛna, san wɛrɛ tɛmɛna
San nana, san wɛrɛ nana
Hɛɛrɛ ma ye, sɛgɛn ma ban
Nɔw dɛnna, kɔngɔ ma ban
Dɛnw wolola, fɛɛrɔ b'u la

Ku tɛ dun, bananku tɛ dun
Dɔw dun ko faso ka di

Sisan nɛjiw bɔnna
Joli fana bɔnna
Dɛnw sara
Badɛnw binna
Bɔnɛko tɛ.
Marifa sɔsɔra
Fanga binna.
Aw kumana, faso bɛ ka diya.
Kisɛ kumana, dusuw bɛ ka suma
Hɛɛrɛ tɛ na ni joli ma bɔn.
Aw wulila,
Kɛlɛ y'aw seere,
Hɛɛrɛ kɛlɛ sera!

26/03/1991

Dijɛ diya

Dɔw ko nafolo
Dɔw ko tɔgɔ
Ani fanga
Furu duman ani
Den puman caman
Olu tɛ dijɛ kala ma
U t'a dɔn min ka di
O ye sugo duman
Banbali ye
Mɔgɔ b'i sago kɛ min na
Nɛ daamu
Tulo daamu
Nun daamu
Nɛn daamu
Fari mume kɛrebɛtɛ
N'o tɛ
Ne ma diya ye dijɛ na
Kana nin kɛ
Kana nin dun
Kana nin sumu
Kana nin lamɛn
Kana nin filɛ
Kɔ
Tari di ?

Nka sa
Sugo banbali tɛ
Hal'a duman
Dijɛ bɛ ten de.

22/02/1993

Hadamaden

Hadamaden sugu la
N'i kolila jemogomaden na
I koni na jemogoden soro

15/01/1999

Peti Paa

Tijne togo ye Mahamadu
Kalo ye tile tan soro
O kera e jena nkalon ye
I si ye san tan ni seegin
Ala k'o jogon dantan segin
I ma
I ka bi nisondiya y'an
Bee wasa
Don ka jan a seballi te
Fo mupuntanya
Nka e t'o don, n den
O koson i seballi te
I ni kanu yoro
Don do
Tijne togo Mahamadu

10/02/1999

Sida

Sidabana

Banajuguba

A tɛ baana to

Sanko fantan

A bɛ fan bɛɛ

Bɛɛ b'a dafɛ

I ko cɛ wo

I ko muso wo

Denmisen fara

Mɔgɔkɔrɔba kan

Bɛɛ ko woyi woyi

Sidabana

Sibanbana

Ne ma siran bana jɛ

N siranna i jɛ

Dɔnbagalafiliya la

Ne siranna i jɛ

Kanusira bee kan

Ka siran i je

Jolidiyorow la

Ne ye sigilimuru

Haramu e koson

Sidabana

Banaw la bara

Sidabana

N sonna i ye

K'i walejumandon

Ka d'a kan

E jesisiranje koson

Sida

Ne ye dije diya don

Badaa

18/12/1999

Ni na kanu

He! waliden puman
Kabini mɔgɔ ɲɛ bɛ fo i la
I bɛ sebaa fo
A ka baara dafalen na
Kabini i kun be bɔ sirakun na
Cɛbakɔrɔ bɛ dafalen ta
A bɛ file fiyɛ
Ko ni ne sera ka nin kelen sɔrɔ
Fo ka taa buru fiyɛ
Cɛ wɛrɛ t'a file

He! waliden puman
Kabini i senkan bɛ don tulo kɔnɔ
Wɔsiji bɛ cɛbakɔrɔ ɲɛda yɔgɔri
I ko tulu
Sigiyɔrɔ ni jɔyɔrɔ bɛ dɛsɛ a la.
I kɔ n'i ɲɛ bɛ mɔgɔ ɲɛ mine
I kɛrɛmaye ka jugu nin bɛɛ ye.
ɲɛkise kunba nɔnɔ kɛnɛ
Kankala mankalan
Sinbara kɔgɔfa

He! Waliden puman
N'i yeɛɛla ne fɛ
N'i tɛmɛna n na
Ka n fo n'i sigilan dafalen ye
Ne bɛ dafalen ta
Ko
Ni cɛ o cɛ ɲɛbɔra e fɛ
O bɛ kɔbɔ ne fɛ

15/02/2001

N'i tɛ n dɔn

Min bɛ donon lakunun fajiri jɛkɔrɔ
Kolonkala kan fɛ
Jurufilen kan fɛ
Furalan kan fɛ
Dɔgɔ ɲunakan fɛ jele bolo
Sɔgɔsɔgɔ ni nunfiyɛkan fɛ
Gada sɔnbali da la
Ne don

Min bɛ sokɔnɔbaara ni kungolacikɛ jɛ
Min bɛ kalimu bila ka kolonkala ta
Min bɛ bɔ izini kɔnɔ ka don kizini kɔnɔ
Sigi tɛ ne min ye ni duden bɛɛ ma da
Ne don

Min bɛ doni demɛdemɛ kalo kɔnɔntɔn
N'a t'a bali ka fini ko
Ka fini tobi
Ka soforo sɛnɛ
Ni ka taa suman di kungoforo la
Min segintɔ b'i doni dɔgɔ la
Donifilatigi
Ne don

N'i tɛ n dɔn
Ne tɔgɔ ye muso
Nka a dɔn
Ni ne tɛ
E min ko i ye cɛ ye
I danna cɛ la
Bari i ka cɛya dafalan
Ne don

16/02/2001

Muso

Ni n ko muso
N kan be e de ma
N bamuso
E min ye n kono
Kalo kononton
I dalen kalaka kan
I sigilen gada la
I birilen daba kan
I bugulen kolonda la
I jolen jiginniso da la
Ni n ko muso
N kan be e de ma
Ma

E min ye n kogo i kogolasinji la
Ka n neji yelama ka ke yeremaye ye
E min ye n dege i ka kan na
Min baya dira n faw ma
E min ye n bolo mine n taamadon
E min ye puman ni juguman danfara jira n na
Dije bulonda la

Ni n ko muso
N kan be e de ma
N mamuso
E min ye i bolo don tege ni n ne ce
Ka dije gundow parata n ye
Ka dakabana nsirinw da n ye
Ka n bilasira ceya sira kan

Ni n ko muso
N kan te mɔgɔ wɛrɛ ma e kɔ
N kanumuso
E min bɛ n laadi sira jugu kan
Ka n naani siɲɛnadusukasisu mume
Ni n ko muso
N ko e
N kanumuso
So si diya te dɔn e min kɔ
Du si te sigi e min kɔ
Aw musow
Bamusow
Mamusow
Furumusow
Denmusow
N y'aw fo
N y'a tanun

22/02/2001

Na

N'i bɔra bara tan ni fila kɔrɔ
Ka na ne kelenin pe bara kɔrɔ
Ne n'i bɛrɛbɛrɛ bɛrɛ-bɛrɛ
I kelen ni n kelen
Ka bara to a tan ni fila la
Mɔgɔ bɛɛ ɲine ma
An na ɲɔgɔn bɛnbɛn
Ka bɛn kelen na
Mɔgɔw ɲine ma
Nbɛndiya danntan kɔnɔ

02/12/2002

Caco

I jo don
Ka ban i ba la
Ka ban i fa la
E te farafin ye
Bari fara t'i la
Sanko a ka fin

I jo don
Ni sanu t'i fe
Ni wari t'i fe
Ni mɔgɔ t'i fe
I b'i yere fe

A mun!
I ka fen mun!
Fo k'i wolo wugu
Fo k'i wolo wulan
Fo k'i kasa geleya
Fo ka mɔgɔw keleya

Nka
Ni gundo paratala
N'i golo bɔrɔtɔla
Hali n'i y'i pari
Ka diɲe kasadiyalan bee mun
Diɲe mume be teme i la
Mɔgɔ si te tama don i la
Fo ka sanpɔrɔn ci i la
Caco !
U jo don.

02/12/2002

Don gələyara

E dəgə bə ne na
E dəgə tə ne na
Ne dəgə bə e la
Ne dəgə tə e la
E kanu dun man dəgə
Ne yərə, n dəgə !
Ne ka kanu dun dogolen tə e la
N filə i kərə

11/12/2002

Bugunnatigə

Filan bə ne na
Filanan tə n na
Filaninrəgən tə n na
Ne tə filankafoya fə
Filankunda
Ne seere ye n filaninteri ye
O fə fəretətə

11/12/2002

Tan ni kelen

Kelen
E ko di belen
Fila
N ten'a se fila
Saba
N'i ye n saba
Naani

I na n naani
Duuru
Kana i jε duuru
Wɔɔrɔ
Nin kuma y'i tɔɔrɔ
Wolonwula
I ye n bolo wula
Seegin
Kana segin o kan
Kɔnɔntɔn
Kɔnɔn tonna
Tan
An k'a to tan

28/09/2003

Sara
K'i kanu
K'i furu
K'i labugun
K'i lamɛn
K'i munumɛnɛ
K'i lamɛnɛ
K' i sɔn du
K'i sɔn wari
K'i sɔn sanu
K'i sɔn lulu
K'i ladon
K'i labɔ
K'i labila
Kolokoto
Ne sara file nin ye

11/02/2005

Wuluw

U te yeɓema
U be taa
U be segin
U te yeɓema
Ne numan kan
Ne jugu kan
Wuluw ye wuluw ye
U te kolo ye
Ka teme o la
U b'a ta
Hali n'a nimijin t'u da
Wuluw te yeɓema
Nka u taa o taa
U be segin so
U tigi kerɛfe
U b'i da a senkoro
K'i ne don a ne na
Ka nenini kun
Ka bugoli kun
Nk'u te bo a koro
Fo ka taa ka segin
Wuluw te yeɓema
Dosow ko don
U wuluw no de don

16/02/2005

Mandi

An kumana kari
Ka n kumanega da
E min tun famana
Ka kuma n fε ka foori
Ne mandu
Ne Bakari
I y'i kan di
Ko i ye n niyɔrɔsin bila
N kelen bɛna min min
Ne Bakari mandu
Jaga i ye n nɛgen
Ko diɲɛ man di
Ko diɲɛ nege t'i la
Ko e b'a fε ka t'i da
N'i denw dɔrɔn hami ye
Jaga i ye ne nɛgen
Ne Bakari mandu
Ne min tun bɛna na alamisa
Ala ma sɔn e ka bɔ
Kari la ka alamisa sɔrɔ
E taar'i da
Ka ne ni n kɔrɔ to
Ka ne ni n dɔgɔw to
Diɲɛ man di
Jaga diɲɛ man di
Jama
Bi juma in na
Ne ba mandu ye diɲɛ to
A taara yɔrɔ min
Ala k'o fisay'a ma yan ye.
Amina

18/01/2008